

Toespraak van Gep Leeflang, winnaar van de Saskia Stuivelingprijs 2021, bij de prijsuitreiking op 23 maart 2022

De Saskia Stuivelingprijs winnen voelt als de 10 krijgen op je rapport waarvan je altijd stiekem hebt gedroomd, maar nooit dacht dat je 'm ooit zou krijgen... Een fantastische waardering, in mijn geval, voor een jaar lang feiten verzamelen, zaken blootleggen, vingers op gevoelige plekken leggen en op open zenuwen blijven drukken. Een waardering voor diepgravende regionale journalistiek.

Over die journalistiek is de laatste weken veel te doen, sinds NRC schreef over het ontstaan van 'nieuwswoestijnen', waar geen journalist het lokale bestuur nog controleert. Als dat doembeeld klopt, dan hebben we als samenleving een serieus probleem. Het lokale bestuur kan namelijk niet zonder waakhond, die niet alleen lief kwispelt, maar ook gromt, blaft en desnoods zelfs bijt.

De reacties op de nieuwswoestijnen waren fel. Regionale kranten zijn juist springlevend, werd er direct tegenin gebracht. NRC had conclusies getrokken uit onderzoek hoe vaak het woord gemeenteraad samen met een gemeentenaam in artikelen staat. Maar wat zegt dat?

Zelf ben ik zo'n waakhond, die bij de Stentor inmiddels in meerdere gemeenten aan het lokale bestuur heeft mogen snuffelen. Als ik - of een van mijn collega's - grom, blaf of bijt, heeft dat impact.

Zo stond onze berichtgeving in Apeldoorn tot twee keer aan de basis van een raadsenquête, het zwaarste onderzoeksmiddel van de gemeenteraad. In beide gevallen viel het college van B en W vervolgens, waarna de gemeenteraad er lering uit probeerde te trekken. In Ermelo gaf onze berichtgeving de doorslag bij het vertrek van de burgemeester. Daar moet de net gekozen raad nu aan verbetering werken. En vorig jaar openbaarde zich door mijn artikelen een bestuurscrisis in Epe, waarin een wethouder het veld ruimde, zijn opvolger na honderd dagen weer opstapte en de grootste raadsfractie na een halve eeuw dominant te zijn geweest uit de coalitie stapte.

In die bijna honderd artikelen over Epe, waarvoor de jury mij de Saskia Stuivelingprijs heeft toegekend, stond lang niet altijd het woord gemeenteraad. Wel legde ik er de lokale bestuurscultuur mee onder het vergrootglas. Bekeken vanuit het perspectief van de burger.

Wat doet het bijvoorbeeld met eigenaren van een huisje op een recreatiepark, die telkens opnieuw controle krijgen van gemeentelijke handhavers, die bewijs zoeken dat daar in strijd met de regels permanent wordt gewoond? Wie op zo'n park in z'n blootje uit de badkamer stapt, loopt het risico dat een handhaver hem door een raampje heen met een mobieltje filmt. In hun jacht op bewijzen gaan de handhavers zelfs zover dat ze geloofsovertuiging van de bewoners in een dossier hebben opgenomen.

Dat mag niet. Maar Epe doet het wel. Gelukkig is er de journalistiek om dat bloot te leggen.

De artikelen die ik schreef over Epe, schetsen het beeld van een gemeente die tegenover haar burgers is komen te staan en veelal juridisch haar gelijk probeert te halen in plaats van haar inwoners op voorhand ruimhartig bij zaken te betrekken. Dat begon met een artikel over een paar uitritten op een bedrijventerrein. Die waren illegaal aangelegd. Door de gemeente. Boze omwonenden beklagden zich dat ze door de wethouder naar de rechter werden gejaagd om hun gelijk te halen.

Ik diepte dat onderwerp uit en vond bewijs dat de wethouder - de sterke man van de dominante lokale partij - de gemeenteraad had voorgelogen. Liegen tegen de raad is een doodzonde voor een wethouder. Zou die verder dan wel zuiver op de graat zijn? Nee, zo werd snel duidelijk.

Ik kreeg een filmpje in handen waarop hij gemeenteraadsleden adviseerde hoe je kunt voorkomen dat je na een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur zelfs appjes en sms-jes over gevoelige onderwerpen aan kritische burgers moet verstrekken. 'Regelmatig even de geschiedenis van je smartphone wissen', was zijn advies. Mijn publicatie hierover betekende zijn politieke doodvonnis. Exit wethouder, de exponent van een bestuurscultuur die burgers in Epe verfoeien, zo zou later duidelijk worden. De waakhond van de democratie had gegromd, geblaft en gebeten.

Deze prijs voelt als de 10 op het rapport waarvan je altijd stiekem hebt gedroomd maar waarvan je nooit dacht hem te krijgen... Die 10 steekt schril af bij het cijfer dat de gemeente Epe onder invloed van mijn artikelen van de burgers kreeg in een onderzoek naar het functioneren van de lokale

democratie. Slechts elf procent zei vertrouwen te hebben in het gemeentebestuur. Vertaald in een rapportcijfer: een 1. Terwijl deze gemeente juist heel tevreden was over zichzelf.

Het antwoord van de burgemeester: de 'binnenwereld' moet dingen kennelijk beter uitleggen aan de 'buitenwereld'... Groter kan een kloof tussen burgers en bestuur niet zijn.

De gemeenteraad van Epe heeft zijn burgers inmiddels beterschap beloofd, maar heeft een enorme klus te klaren. Nadat de burgers massaal aangaven dat de gemeente opener en transparanter moet worden, gooide de raad juist een deur dicht. Voortaan worden vergaderingen van het presidium (fractievoorzittersoverleg) in Epe achter gesloten deuren gehouden om pottenkijkers te weren.

Waar de burger die waakhond graag een aai over z'n kop geeft, lijkt het lokale bestuur 'dat valse beest' het liefst terug zijn hok in te willen schoppen. Taak aan mij, mijn collega's van de Stentor en journalisten van andere regionale kranten om dat niet te laten gebeuren. We bijten ons vast zolang er iets wringt.

Zelfs als daarvoor naar de rechter moeten. Ook die stap hebben we gezet, en een tweede rechtszaak lijkt ophanden, al betreuren we dat een lokale overheid ons daartoe dwingt. Met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur vroegen we informatie in de kwesties die ik blootlegde. De gemeente hield zich vervolgens simpelweg niet aan de wet, omdat dat daar toch geen sancties op staan... Dat past een overheid niet, dat mogen we niet accepteren.

**De waardering die de jury met het toekennen van de Saskia
Stuivelingprijs uitspreekt, sterkt ons in onze vastberadenheid
om onze rol als waakhond te vervullen en geen
nieuwswoestijnen te laten ontstaan.**

**We blijven grommen en blaffen. En waar nodig bijten we
door.**